

Vertrouwen

18 november 2018

Voorgangers: Willem van der Meiden en Jolly van der Velden

Inleiding

Lieve mensen,

Vandaag gaat het in de Haagse Dominicus over vertrouwen. Dat is een merkwaardig woord in deze context van het kerkasiel, in dit 549ste uur van deze viering in Bethel, een viering die vooralsnog geen einde kent, omdat er nog geen vertrouwen is.

Wie zou het gezin Tamrazyan moeten vertrouwen? De overheid? Ik zie er weinig reden voor. Politici? In elk geval niet allemaal. Zouden de leden van het gezin ons kunnen vertrouwen? Wij, voorgangers en kerkgangers, die zich voor hen inzetten? De mensen van de Protestantse Kerk van Den Haag, van de Haagse Diaconie, van Stek, van Bethel die zich voor hen inzetten? Ik hoop van wel, maar of het veel zoden aan de dijk zet, weet ik niet.

We willen het vandaag over vertrouwen hebben en over waarheid en geloof, zware Bijbelse begrippen waartussen vertrouwen als werkwoord heen en weer pendelt. Wij doen dat met teksten, veel muziek, gebeden en we delen met elkaar brood en wijn.

Gebed

Lieve God,

Van louter wantrouwen kun je niet leven. We leven in een tijd en in een wereld waarin vertrouwen het zwaar te verduren heeft. Achterdocht en wantrouwen lijken het te winnen van vertrouwen. En onvoorwaardelijk vertrouwen is een schaars goed. Waarheden en geloven botsen op elkaar en saamhorigheid is ver te zoeken.

Wij bidden u voor de zoveelste keer in deze weken in Bethel, dit godshuis, om met de leden van het gezin Tamrazyan in ons midden het vertrouwen in een goede afloop voor hen te behouden, al duurt het eindeloos en brengt al dat wachten in onzekerheid schade toe aan hun gezondheid en aan hun geloof in een goede wereld. Zij vertrouwen ons dat wij het volhouden. Maar wij gaan straks naar huis en zij moeten blijven omdat het hier alleen veilig voor hen is zolang wij hier uw naam aanroepen.

Uw naam is: ik ben erbij, ik ben er voor jullie, ik ben present, ik ben met jullie, ook in dit huis. In dat vertrouwen zijn wij hier in dit uur bijeen, omdat wij vertrouwen dat van wantrouwen niet te leven valt. Amen

Lezing: Waarheid

Hoe aandachtiger, hoe inniger mijn gebed werd,
hoe minder ik te zeggen had.
Op het laatst werd ik helemaal stil.

Ik werd dat, wat mogelijk de grootste tegenstelling is van spreken:
ik werd een hoorder.

Eerst dacht ik dat bidden spreken was.
Maar ik leerde dat bidden nog meer is dan zwijgen,
namelijk horen.

Zo is het.
Bidden wil niet zeggen: jezelf horen spreken.
Bidden wil zeggen: stil worden tot je God hoort.

Sörger Kierkegaard

Lezing: Geloof

Wees niet om je leven bezorgd,
om eten en drinken,
om lichaam en kleding.
Het leven is groter dan eten en drinken,
het lichaam is kostbaarder dan kleding.
Volg de vogels in de lucht:
zij zaaien niet en oogsten niet
en hebben geen bezit in schuren.
Maar die onze vader in de hemel is,
houdt hen in leven.
Zijn wij niet meer dan wat vogels?
En de bloemen langs de weg
die niet spinnen, die niet weven,
maar wel bloeien.
Salomon ging schitterend gekleed,
maar niet zo mooi als één van hen.
Bloemen die vandaag nog bloeien,
morgen zijn ze weg,
maar die onze vader in de hemel is,
die kleedt hen aan, die zorgt.
Hoe zal Hij dan niet voor ons zorgen.
Zoek zijn koninkrijk, en doe wat recht is.
En hij zal voorzien.

Uit Matteus 6 (vertaling: Huub Oosterhuis)

Overweging

Velen van ons zijn opgevoed met *frames*. Dat is een modern woord voor een oeroud fenomeen. Frames zijn raamwerken, lijsten. Een frame is een kader, een verklaringsmodel, een strikte omlijsting van woorden, gedachten, gevoelens, die alleen binnen die lijst een betekenis lijken te hebben. *Lijken* te hebben, want die betekenis geldt alleen als je binnen datzelfde kader plaatsneemt.

Zo'n frame is bijvoorbeeld: iedereen die niet op mij lijkt is slecht. Of: iemand die niet vindt wat ik vind deugt niet. Een frame is ook: een land is alleen bestemd voor wie er wettelijk gezien in thuishoort. En wat wettelijk is maken wij uit, niet de mensen die hier binnenkomen. En wij hebben recht om in dit land te wonen omdat we er geboren zijn. Anderen hebben dat recht niet. Terwijl er ook een frame te bedenken valt, waarin alle Nederlanders verplicht worden te emigreren om anderen een kans te geven in ons land. Zo'n frame bestaat niet, nog niet. Hoezo 'ons' land?

Er zijn meer frames: er is een waarheid. Wie die waarheid niet als waarheid erkent, hoort niet bij ons. Dat frame omsluit de interpretatie: er is waarheid en er is onwaarheid. Er zijn *alternative facts*, alternatieve feiten. Er wordt iets beweerd, ik probeer dat met feiten te ontkrachten, maar dat zijn alternatieve feiten en die gelden binnen dit frame niet.

Nog meer frames: er zijn mensen die geloven en mensen die niet geloven. Mensen die geloven, geloven in een leven na de dood en in het bestaan van een ziel. Geloof je dat niet, dan behoort je bij de niet-gelovigen. Iets is waar, bewezen, vastgesteld: een krachtig frame.

Je gelooft in iets of iemand: onvoorwaardelijk, zonder welk bewijs dan ook: een krachtig frame.

Laat ik voor mezelf spreken. Ik verkeer het grootste deel van mijn dagelijkse leven onder mensen, geliefde mensen vaak, die niets met geloof hebben, maar alles met waarheid. Zij denken dat ik een weldenkend

mensen, maar als ik ze vertel dat het mijn innigste vreugde is om met anderen bezig te mogen zijn met Bijbelteksten en hun interpretatie, framen ze mij als gelovig en vragen zij zich stomverbaasd af hoe een weldenkend mens als ik - dat denken ze ten minste - gelovig kan zijn. Want weldenkend en gelovig, dat past niet samen in hun frame. Leg ik vervolgens uit waar ik dan in geloof, dan past dat niet in hun frame van gelovig zijn en halen ze opgelucht adem.

Dezelfde mensen zweren vaak bij het weten en de waarheid - dat er een bewijs gevonden kan worden op alle vragen die we ons in ons mensenleven kunnen stellen. Als we maar diep genoeg wetenschappelijk onderzoek kunnen doen, dan benaderen we de waarheid. Dan zullen we ooit alles weten. Als ik dan vraag wat voor hen waarheid is, dan past dat niet in *mijn* frame van waarheid, een Bijbels frame, waarin het stellen van de juiste vraag belangrijker is dan het geven van het juiste antwoord.

U kent ongetwijfeld het joodse verhaaltje over twee mannen met een conflict, die de rebbe erbij halen om de knoop door te hakken. Ze nemen een derde man mee om getuige te zijn. De rebbe hoort de eerste man aan, en zegt: U hebt gelijk. Dan hoort hij de tweede man aan, en zegt: U hebt gelijk. Waarop de derde man, de getuige, de rebbe verbaasd vraagt: Hoe kan dat nou, ze kunnen toch niet allebei gelijk hebben? Waarop de rebbe zegt: en u hebt ook gelijk.

Waarheid en geloof zijn Bijbelse woorden. Maar het zijn woorden die in onze kerkgeschiedenis gestold zijn tot massieve begrippen.

Het Hebreeuws heeft het woord *èmèt*, waar ons woord 'amen' mee verwant is. Maar dat woord *èmèt* heeft niets te maken met het waarheidsbegrip van de wetenschap. Iets is *èmèt* als het betrouwbaar is, zoals de trouw van God met zijn volk en de trouw tussen mensen. *Èmèt* is vertrouwen, een relatiewoord. Het Grieks heeft het woord *pistis*, dat meestal met geloof wordt vertaald. Ook dat woord is in de traditie vaak van zijn beweeglijkheid ontdaan en gestold tot een zekerheid. Maar *pistis* is veeleer vertrouwen, zoals de trouw van God met de wereld en de trouw tussen mensen. *Pistis* is vertrouwen, een relatiewoord. Het zou al enorm helpen als onze Bijbelvertalingen overal waar deze twee woorden voorkomen ze met 'vertrouwen' en 'trouw' vertalen. Want de waarheid en het geloof bestaan niet, trouw en vertrouwen wel. Waarheid en geloof zijn geen begrippen, maar Bijbelse werkwoorden.

Kijken we met deze ogen naar Psalm 111, vers 7 en 8:

In de Statenvertaling:

De werken Zijner handen zijn waarheid en oordeel;
al Zijn bevelen zijn getrouw.
Zij zijn ondersteund voor altoos en in eeuwigheid;
zijnde gedaan in waarheid en oprechtheid.

En vertaal je de massieve woorden weg, dan krijg je zoiets als:

Wat de handen van de Ene doen is betrouwbaar en doet recht.
Op alles wat de Ene ons opdraagt kunnen we aan.
Van fundamenteel belang voor onze tijd van leven
is het in vertrouwen en doelbewust voor ons gedaan.

Waarheid en geloof zijn stenen des aanstoets, vertrouwen is een werkwoord.

Ik ben erg blij met de uitdrukking waarmee president Trump ons verrijkt heeft: *alternative facts*, alternatieve feiten. Er is nauwelijks een betere aanduiding voor waar het mij en vele anderen om gaat als we ons over de oeroude geschriften buigen, als we zingen over de Ene op wie wij vertrouwen, als wij spreken over het 'en toch' als diepste bron van ons vertrouwen. Het alternatieve feit van de geschiedenis die deze God met ons wil gaan is het grootste geschenk waaruit ik mag leven. Zou Trump dat bedoeld hebben? Dan zou hij in het volste vertrouwen op deze God de wachtposten bij de grenzen van zijn land niet de opdracht hebben gegeven mensen tegen te houden, maar mensen door te laten.

In één uur van deze voortdurende viering in Bethel bogen we ons met een zeer klein groepje 's morgens vroeg over Psalm 84 in lectio divina, de wijze waarop in veel kloosters Bijbelteksten gelezen en beleefd worden. Psalm 84 is een psalm voor mensen onderweg, voor pelgrims, met daarin veelbetekenende regels in de context van dit huis, zoals:

Gelukkig wie wonen in uw huis.
Gelukkig wie bij u hun toevlucht zoeken,
met in hun hart de wegen naar u.

En:

Beter op de drempel van Gods huis
dan wonen in de tenten der goddelozen.
Gods huis - Beth-el in het Hebreeuws.

En we realiseerden ons in onze contemplatie van deze woorden dat ook het gezin Tamrazyan onderweg is, naar de vrijheid die zij zoeken, en dat deze behuizing ook een tijdelijke en hopelijk veilige woning is die verwijst naar het Huis van Vrede en Gerechtigheid waar zij willen aankomen. Mogen de wachtposten bij de drempel van die tempel begrijpen dat zij daar staan om mensen binnen te laten en niet om hen tegen te houden. Het zou het bewijs zijn van een alternatieve waarheid en een diep vertrouwen tonen in de kracht van medemenselijkheid.

Amen - dat betekent: och mocht ons vertrouwen beloond worden.

Voorbeden

Eeuwige,

Vertrouwen is de smeerolie van de wereld,
zonder dat kunnen we niet samenleven, niet samenwerken.
Als we geen vertrouwen hebben in elkaar
trekken we ons terug, gaan we in de aanval
of op de vlucht.

Wereldwijd zijn er miljoenen (zo'n 70 miljoen) mensen op de vlucht.
Noodgedwongen hebben zij hun huis verlaten, hun familie, hun werk, hun cultuur, hun vertrouwde omgeving en zijn ze een reis begonnen met onbekende bestemming.
(Dat is) een onthutsende realiteit.

Eeuwige, wees bij degenen die onrechtvaardig zijn behandeld.
Geef ze kracht, hoop
en het vertrouwen
dat zij mensen zullen ontmoeten die waarachtig mens zijn
gekend door Jou,
gesteund door Jouw liefde.

Laten we Jou zoeken als we het moeilijk hebben.
Geef ons het besef dat Jij er bent
al voordat we zochten,
zodat we in Jouw geest, de vrede handen en voeten kunnen geven.
In verbinding met elkaar,
waar ook ter wereld,
hier in dit land
in deze stad
in dit huis,

waar we bidden voor het gezin Tamrazyan,
dat zij moed houden
en blijven geloven in een rechtszeker bestaan, ook voor hen.

Ook bidden wij voor de intenties die vanmorgen zijn opgeschreven.
En in stilte, voor wat ons hart beroert.

Amen

Breken en delen

Waarom delen we met elkaar brood en wijn?

Omdat we *omzien*, in verwondering. We leven in de traditie van Hem die brood brak en de wijn schonk om anderen deelgenoot te maken aan Hem –
en in Hem deelgenoot aan het verhaal van lijden en sterven –
en door Hem deelgenoot aan het verhaal van lijden en sterven van tallozen in de wereld –
ook dichtbij, ook van dierbaren.

Wij leven, bewegen ons in deze traditie, deze overlevering, wij zien om in verwachting.

Waarom delen we met elkaar brood en wijn?

Omdat we *om ons heen zien*. We vieren dat we samen mogen zijn, we vieren gemeenschap, *communio*, wij hier vandaag te midden van de wijde wereld. Samen mogen zijn is een hoog goed, samen brood en wijn delen voedt ons verlangen naar een échte samenleving, naar mensen die, daartoe niet gedwongen en onvoorwaardelijk, er voor een ander willen zijn, zichzelf willen zijn samen met anderen en elkaar vertrouwen.

Wij koesteren ons in ons samen zijn, onze gemeenschap, zonder onszelf te verliezen. Wij zien *om ons heen* in verwachting.

Waarom delen we met elkaar brood en wijn?

Omdat we *vooruitzien*. Wij proeven van wat komt, van wat wij dromen, verwachten, delen en van een toekomst die ons in beweging zet. Wij breken het brood en delen de wijn in een vertrouwen, in een geloof en in een hoop op een toekomst waarin er brood, wijn en vrede zal zijn voor allen, niemand uitgezonderd. Een toekomst waarin alle tranen zijn afgewist. Wij nemen vandaag daarvan een voorproef, op hoop van zegen.

Zo zijn wij hier, met al onze verschillen. We gedenken, vieren en dromen met hart en ziel, met lijf en leden en we delen wat ons dierbaar is.

Brood van tranen om de wereld

Hartversterking wijn

Voorsmaak van geluk dat komt

Dat de kracht van de hoop en het vertrouwen ons niet begeeft.

Neemt, eet en drinkt,

Om om te zien, om ons heen te zien en vooruit te zien,

Met Hem die brood brak en wijn schonk en deelde met zijn leerlingen, zijn lijf en leden deelde met alle mensen

Met Hem die was, die is en die komen zal.

Zegenbede

Laten we ons koesteren in de zegen van de Ene:

God, die op ons neerziet vanuit de allerhoogste hemel

God, die naar ons opkijkt als de allerminste onder de mensen

God die onder ons is, ons bezielt en ons in beweging brengt

De nabijheid van die God, zijn ontferming en haar liefde,

is ons allen gegeven in de geboorte, het leven, de dood en opstanding van een mensenkind,

in de Messias, Jezus van Nazareth, die ons liefheeft

en in de gloed van de heilige Geest die ons verlicht en verwarmt.

Mogen wij dit geschenk, deze genade, deze gunst ervaren en beleven, ook hier in dit godshuis, rond het gekwelde gezin,

Nu, elke dag en in de eeuwen der eeuwen.

Amen